

Zgodba o pastirju Pavlu

5. Na božjo pot

ekega jutra, delavnik je bil, vidi Pavel, da hodijo po potu ob pašniku ljudje praznje oblečeni. V rokah nosijo težko založene cekarje, z bridkostjo v srcu se ozirajo na veliki leseni križ in žalostno pojó:

»Angel varuh na oblaku stoji,
zlati kelih v roki drži.
Kdor pa hoče iz tega keliha piti,
mora krvavi pot potiti;
Jezus je usmiljen bil,
za nas krvavi pot potil.
Tekla je, tekla rešnja kri
za odrešenje vseh ljudi.
Angelci jo pobirajo,
v zlate kelihe devajo ...«

Čudovito se je prilegala ta čustvena cerkvena pesem, žalostni del rožnega venca, pastirčkovemu spre-

jemljivemu srcu. Komaj jo je enkrat slišal do konca peti, pa jo je že znal na pamet in mu je ostala v spominu vse žive dni.

Hodili so torej tisto jutro ljudje mimo in prepevali to žalostno pesem; zdaj jih je bilo več, zdaj manj, tudi samo posamezniki. Romali so daleč, daleč. Pastirček ni vedel, kam gredo, kam romajo, zato jih je vprašal: »Ljudje božji, kam pa romate?« Rekli so mu, da daleč, daleč na božjo pot, k sv. maši. Še jih je vprašal, če gre tudi on lahko z njimi. Odgovorili so mu, da gre lahko. Samo: kdo bo pa ta čas živino pasel? To je bilo res! Spomnil se je tedaj Pavel na Kristusa na križu. In ko so ljudje odšli in drugih še ni bilo takoj za njimi, je stopil h križu in vprašal: »Kristus, ali bi Ti pasel živino, če bi šel jaz daleč, daleč na božjo pot, k sv. maši?« In Kristus na križu mu je pokimal. Pastirček mu je izročil palico, rekoč: »Na, palico, Kristus! Pa dobro pazi, žival je nagajiva, da Ti ne zaide kako živinče v škodo.« Kristus je sprejel palico in z glavo dal znamenje, da bo že dobro pazil, da ne uide kako živinče v škodo. Zdaj so prihajali novi romarji s cekarji v rokah in praznje oblečeni. Pastirček se jim pridruži in gre z njimi brez cekarja, bos in v delavni obleki; daleč, daleč gre na božjo pot, k sv. maši. Tudi ti, katerim se je pridružil, so peli:

»Jezus je usmiljen bil,
za nas krvavi pot potil ...«

Dolgo so hodili in dospeli naposled k božjepotni cerkvi. Tam je bilo že vse črno ljudi. Nekateri so vreli iz cerkve, posedali po trati in se krepčali z jestvinami, ki so jih bili s seboj prinesli, drugi so pritiskali v cerkev in ko so prišli noter, so se prerivali naprej proti velikemu oltarju. Pastirček je bil bos in delavno oblečen in si ni upal v cerkev, kjer je tako lepo; zaostal je na cerkvenem pragu, pa od tam so ga kmalu izrinili, in da ga ni odnesel val naprej proti sredi cerkve in pred veliki oltar, se je naglo

izmuznil in se preril na visoko stopnišče, ki je vodilo zadaj na kor. Od tam je pogledal po cerkvi in opazil, da je pravkar pristopil pred glavni oltar duhovni gospod iz domače fare in začel brati sv. mašo. Ta je bil že star in pobožen duhovnik, vse ga je spoštovalo in ljubilo. Silno se je tega razveselil srečni pastirček in gledal samo na glavni oltar, ki je bil ves v lučkah. Svetlobni prameni so se kakor sončni žarki prelivali po vsej cerkvi. Vse je bilo zatopljeno v tiho molitev, tudi pastirček je molil; toda ni mogel zbrano moliti; romarska pesem, tista žalostna, mu je rojila po glavi; v srcu je prepeval:

»Tekla je, tekla rešnja kri
za odrešenje vseh ljudi...«

Hitro je potekal čas. Pastirček se še prav zavedel ni, da bo skoraj že pol sv. maše minilo, da že k povzdigovanju pozvončkljava strežnik pred velikim oltarjem. Za čudo skrivnostno se je vse vršilo v cerkvi. Pastirček je imel še vedno uprt pogled na čarobno ožarjeni veliki oltar in na častiljivega duhovnega gospoda iz domače fare. Hipoma ga je prešinila sladka, omamljiva in neznana zamaknjenost in lahko in veselo mu je bilo pri srcu, kakor da bi se bil igral s samimi angelci v nebesih, v srcu pa mu je brnela še vedno tista žalostna pesem:

»Tekla je, tekla rešnja kri
za odrešenje vseh ljudi...«

Zdajci zadoni zvonček izpred glavnega oltarja in mašnik povzdigne sv. Hostijo; pastirček vidi v sv. Hostiji malega Jezuščka. Mašniku se roke tresejo, močno tresejo, pastirček se prestraši: padel bo Jezušček mašniku iz tresočih se rok. Pozabi, da je v cerkvi, in kar na glas zakliče: »Držite, držite malega Jezuščka, da vam ne pade iz rok...« Po cerkvi zašumi, srca vernikov zatrepečejo, v grlu jih zgrabi, solze jim zableste v začudenih očeh. In še zadoni zvonček izpred oltarja in mašnik povzdigne kelih s sv. Rešnjo Krvjo; pastirček vidi v kelihu malega Jezuščka. Mašniku se roke tresejo, močno tresejo; pastirček se močno prestraši: padel bo mali Jezušček mašniku iz tresočega se keliha! In prav nič ne ve, da je v cerkvi, in še bolj na glas zakliče: »Pazite, pazite, da vam mali Jezušček ne pade iz keliha!« Še bolj je zašumelo po cerkvi, pogledi so se obračali nazaj, tiho šepetanje je vznemirjalo ozračje v cerkvi: »Kaj je rekel?« — »Kako je rekel?« — »Si slišal?« — »Menda je res videl: nedolžen je.« — »Otrok se ne zna potajiti; res je, res je videl.« — »Nedolžni vidijo, oh!« — Vzdihovali so, križali se, se trkali na prsi... Skušali so pobožno moliti, a begalo jih je, kar so slišali. Nemirno začudenje in ganjenje je prevzelo srca, pretresalo duše. Oddahnili so si šele, ko je minila maša. Pastirček ni opazil vznemirjenja; ves čas je gledal k oltarju in prepeval v srcu:

»Tekla je, tekla rešnja kri za odrešenje vseh ljudi...«

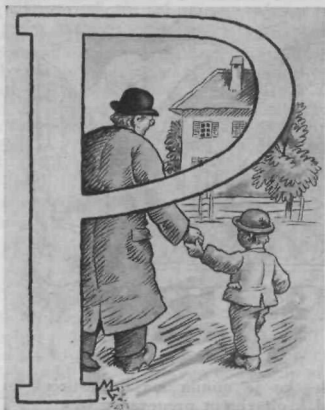
»Kje je tisti, ki je videl, kar nam ni bilo dano videti?« — »Od kod je?« — »Čigav je?« — so spraševali neznanci. In tisti, ki so ga videli in spoznali, so odgovarjali: »Ni ga več; zavedel se je, da je grešno v cerkvi na glas govoriti, pa je izginil izpred naših oči.« — »Čigav pa je in od kod?« — »I, prejšnjega kočarja in sedanjega novega posestnika iz vasi. Ta je Pavel, drugemu je Peter ime: dvojčka sta. Še majhna oba. Kaj bosta stara? Okoli sedem let, nekaj čez. Pa Peter že vozari s konji, Pavel je pa za pastirčka.« — Tudi duhovni gospod, tisti častitljivi in pobožni starček, ki je maševal tedaj, ko je videl pastirček v sv. Hostiji in sv. Krvi, kar je videl, je iskal dečka po maši, a ga ni mogel dobiti. Izpraševal je tiste, ki so stali okrog cerkve: »Kje je tisti nepoučeni, nedolžni fantek, ki je videl božje Dete v sv. Hostiji in sv. Krvi Jezusovi. Kdo je tisti in od kod?« — In odgovorili so mu: »Saj poznate kočarja, ki je podedoval premoženje po svojem starem stricu v vasi? No, njegov sin je, eden od dvojčkov, Pavel, ki je pastirček.« Duhovni gospod je vzkliknil: »Blagor jim, ki imajo svetnika v družini!« In se je obrnil, šel nazaj v cerkev in molil, dolgo molil... Tudi ljudje so se znova napotili v cerkev in molili, molili...

Živina se je lepo pasla, ko se je pastirček Pavel vrnil z daljne božje poti, in Kristus na križu mu je izročil pastirsko palico.

Sonce je naravnost žgalo, muhe so bile sitne, tudi brenclji, obadi in komarji so nagajali, ali živina ta dan le ni bezljala in uhajala v škodo; menda je čutila, da je treba trudnemu pastirčku počitka. In res: mirno je mulila žival travo, pastirček je pa s palico v roki počival na tratnici pod križem ter prepeval tisto žalostno romarsko pesem:

»Tekla je, tekla rešnja kri
za odrešenje vseh ljudi...«

6. Od doma

ravijo: ve eden, ne ve nobeden; vesta dva, ve pol sveta; vedo trije, vedo vsi ljudje. Kaj čuda tedaj, da se je razneslo in razbobnalo, kar se je bilo v božjepotni cerkvi zgodilo, po sedmih župnijah naokoli, a še dalje in dalje je šel glas o čudnem dogodku. Kdo bi se potemtakem čudil, da je prišlo na uho, kar je izrednega videl sedemletni nedolžni pastirček na božji poti, tudi njegovi mladi materi, prelepi grajski vratarici, in prejasnemu gospodu grofu samemu.

Prelepo grajsko vratarico ni le čudno presenetil čudoviti dogodek, ampak jo je tudi silno vznemiril in prestrašil. »Jož, jož in prejoj!« je potrto vzdihovala. »Kaj če bi utegnil biti ta nedolžni pastirček moj zavrženi sinek?« Pamet ji je govorila, da ni pravih razlogov za tako

domnevanje; sedemletnih pastirčkov je vendar več na svetu! Ali strah pred odkritjem njenega nematerinskega dejanja pred nekaj več kot sedmimi leti ji je kazal drugačno sliko. Obšla jo je zla slutnja, ki se je ni mogla znebiti, in srce ji je trepetalo v strahu in grozi.

Ko je prejasni gospod grof zvedel za vzrok njenega silnega vznemirjenja, se je tudi njega polotil velik nemir; kot razjarjen gad je pihal in v onemogli jezi rentočil, dokler mu ni vsega pojasnila prelepa grajska vratarica in privolila v novo hudobijo: za vsako ceno spraviti s sveta nedolžnega pastirčka in zabrisati vsako sled za njim, ako bi poizvedovanja izkazala, da je ta njiju nezaželeni in neljubljeni sin, ki bi ga morale po prvotni zamisli že zdavnaj raztrgati in požreti divje zveri v daljnem črnem gozdu.

Poizvedovala sta in se kmalu prepričala, da nedolžni pastirček Pavel ni nihče drugi kot njiju nezaželeni in pred leti zavrženi sin. Ko sta zdaj kovala načrte, kako izvesti črni naklep v otrokovo pogubo, jima je prekritizal račune stari častitljivi duhovni gospod pri fari, ki je vzel nedolžnega pastirčka v svojo posebno in varno zaščito ter neomejeno duhovno oblast.

Ko je bil o tem obveščen prejasni gospod grof, je v svoji brezmejni togoti škrtal z zobmi in prostaško klet; prelepa grajska vratarica pa si tiste dni ni upala povzdigniti oči in pogledati prejasni gospe grofinji v mirni obraz; vsa je bila zbegana in je bridko jokala.

Ni šlo gladko od rok, da je mogel stari duhovni gospod prevzeti rejenčka pod svojo streho. Kmet in kmetica v vasi nista marala sprva o tem kratko in malo nič slišati; upirala sta se in branila. Ugovarjala sta, prosila in rotila, da ne dasta in ne dasta Pavelčka od hiše. Ko pa jima je duhovni gospod, ki je po pričah in čudnem naključju zvedel za grozečo zločinsko namero, razodel med štirimi stenami, zakaj prav za prav gre, da je pastirček v silni življenjski nevarnosti, sta se dobra zakonca vdala, rekoč: »Naj se zgodi božja in vaša volja, prečastiti duhovni gospod!«

Težko je bilo pastirčkovo slovo od očeta in matere, kakor je mislil, da sta; težko od dobrega bratca in zvestega prijateljčka Petrčka, ki se ni dal utolažiti; težko od mile sestrice Jerice, ki je tisti čas mirno spavala v beli posteljici; težko je zapustil lepi beli dom sredi vasi in ljubljeno živino, ki jo je tako rad pasel, in polja in travnike, gozdove in pašnike in Kristusa na križu tam ob potu, ki vodi na božjo pot. Težko je bilo torej slovo, ali taka je bila volja skrbnih staršev in častitljivega duhovnega gospoda; Pavel se je mirno uklonil in se — rad ali nerad — še isti dan preselil v župnišče.

Duhovni gospod je bil za Pavelčka, ki ga je vzljubil takrat na božji poti, dober, da bi boljši biti ne mogel, in je po očetovsko skrbel zanj. Ko je uvidel, da je fantič izredno bistre glave in ukažljen, ga je jemal k sebi v šolo. Pod skrbnim vodstvom svojega ljubeznivega učitelja se je Pavelček kaj kmalu priučil branju, pisanju in računanju, nakar ga je plemeniti gospod poučeval še v drugih predmetih. Odpiral mu je nov svet, da je kar strmel. Čim starejši je postajal, tem bolj se je poglobljal v znanje. Ko je doraščal v mladeniča, ga je posebno zanimalo znanje o umnem kmetijstvu. Naravnost užival je, kadar je duhovni gospod razlagal o novih potih in ciljih v kmetijskem gospodarstvu. S čudovito lahkoto je sledil temu pouku in si temeljito prisvajal podane nauke.

Ne bi bilo prav, ako bi mislili, da je posedal Pavel v župnišču le na šolski klopi. O, tudi za težko delo je prijemal in to v prvi vrsti. In ravno delo ga je krepilo, da je postal krepak in žilav mladenič, da ga je bilo veselje pogledati. Duhovni gospod mu je v vsem popolnoma zaupal in ga zaradi neoporečne zvestobe in poštenja visoko cenil. Ne bomo se torej čudili, da je v gospodovi službi znatno napredoval. Počasi je sicer šlo od mini-stranta in pastirčka do hlapca; toda od hlapca pa do velikega hlapca in

gospodarja se je povzpел v primeroma kratki dobi. In kot gospodar na župnijskem posestvu pri fari je pokazal Pavel, kaj zna in kaj zmore; pa tudi na očetovi domačiji v vasi se je poznala njegova roka.

Saj kar je znal Pavel, je moral vedeti tudi Peter, ko sta si bila vendar brata! Vsako nedeljo sta bila skupaj, ob zimskih večerih sta se pa tudi redno shajala. Od duhovnega gospoda je prihajalo znanje na Pavla, od Pavla na Petra. Tako sta znala oba dobro brati, pisati in računati, pa tudi o vsem potrebnem sta bila poučena oba. Kakor Pavla so tudi Petra zanimali zlasti nauki o umnem gospodarstvu. In prav to znanje ju je še tesneje združevalo, tako da v resnici nista mogla dalje časa prebiti drug brez drugega.

V otroški dobi sta si bila tu in tam res v laseh: naravi različni, zanimanja različna, to je nujno vodilo do razprtij, ki jih je seveda povzročal neugnano trmasti Peter. Ko je bil vsak izmed njiju zaposlen v opravilih, ki so mu že po naravi prijala, je samo po sebi prenehalo med njima vsako nesoglasje. Odkar je bil Pavel v župnišču, sta bila res neločljiva, znašla sta se na skupnem torišču, ki ju je priklepalo še tesneje drugega na drugega: oba vneta za učenje, oba navdušena za umno kmetijstvo v naukih in dejanju. Zlate nauke iz ust duhovnega gospoda sta med seboj temeljito premelevala in preresetavala. Izsledke, ki sta jih pri tem našla in nesporno doumela, sta skušala dejansko preizkusiti in uveljaviti v gospodarstvu. Kar se jima je v malem obneslo, to sta polagoma v velikem uvajala na gospodovem in očetovem posestvu. Blagodejne posledice umnega gospodarstva niso izostale. Kmalu so se pokazali vidni uspehi in sadovi njunega prizadevanja: v vsej okolici sta najlepše uspevali župnijsko posestvo pri fari in očetovo na vasi.

»Čudovito se vama je posrečilo! Še pri nas pričnita gospodariti,« so jima priznavali pametni ter ju začeli posnemati. Kmalu so tudi ti pridelovali obilo sena, žita in drugih pridelkov ter izrejali najlepšo živino. Nespametni, ti so bili v večini, so ju opravljali in obrekovali; dolžili so ju celo, da sta čarovnika. Brata sta jim mirno odgovarjala: »Res, čarovnika sva; pa taki čarovniki postanete lahko tudi vi sami. Prvo pa je v tej čarovniji tole: Kot svojih pet prstov na roki morate poznati zemljo, na kateri živite. Živeti je treba z njo kot cvet in sad z drevesom, potem šele odkrije svoje skrivnosti. In ko spoznate njene tajne, boste ostrmeli in jo vzljubili. Takrat pa ne boste mogli več od nje in se ji boste žrtvovali. Da, navezani boste na zemljo kot novorojenček na mater. Ko se to zgodi, vas šele prizna za svojega nemejenega gospodarja in vam bo služila; vse moči bo napela, da bo po vaši volji rodila. Vedite: za najemnika in hlapca zemlja ne mara. Ti kličejo samo: Daj, daj! A zemlja je muhasta in presliši njih klice. Rodi jim le, kadar in kolikor se nji sami zdi primerno, in ne po volji najemnika in hlapca.«

Nespametni so majali z glavami: »To ni nič! To so le lepe besede! Povejta nam kaj, da bo držalo.«

Pravila sta jim zdaj na dolgo in široko, kakor ju je o tej in oni reči poučil duhovni gospod in kaj se jima je od tega obneslo. Polagoma so se tudi nespametnim začele odpirati oči in ko so spoznali, da imata prav, so ju začeli posnemati. Kmalu se je umno kmetovanje uvedlo po bližnji okolici in blagostanje je rastlo in se razcvetalo.

»Čarovnika« sta uživala poslej veliko spoštovanje. Vse ju je hvalilo in častilo. Uspeh ju je resnično zadovoljeval in osrečeval. Peter je hodil pokonci, Pavel pa se je ljudski hvali izmikal in se kmalu popolnoma umaknil...

Celih sedemnajst let je že zvesto služil svojemu gospodu, ki ga je neomajno spoštoval in ljubil. Pa se je zgodilo, da je stari častitljivi gospod župnik umrl. Kako je tudi sam čislal in rad imel umnega služabnika Pavla, je pokazala njegova oporoka: vse premoženje, ki ni bilo majhno, je zapustil, ker ni imel sorodstva, Pavlu in ga tako še po svoji smrti oskrbel. To premoženje pa kajpak ni obstajalo iz župnikovega posestva, ki je namenjeno za uživanje vsakokratnega duhovnega gospoda pri fari, nego iz bogate zapuščine pokojnikovih staršev sinu-edincu.

Osem dni po župnikovi smrti je odprla gosposka oporoka in zdaj se je razodelo, kdo je postavljen za glavnega dediča. Pavla, ki je najmanj mislil na kako dediščino, je gospodova dobrota ganila do solz. »O blagi duhovni gospod, o premili moj dobrotnik!« je vzklikal hvaležno v srcu. Po glavi mu je rojilo, kaj bi: ali naj prevzame ali odkloni gospodovo volilo? Pred dušne oči se mu je tedaj prikazal križ na pašniku, na njem ljubi Jezus, tisti suhi, ki mu je kot pastirček prinašal kruha, da bi se nekoliko opomogel in zredil. Nebo in zemlja sta Njegova, ali On nima, kamor bi položil svojo s trnjem ovenčano glavo! Ko je v duhu gledal Kristusa na križu, ubogega in revnega, mu je zabrnela tista žalostna romarska pesem na uho:

»Jezus je usmiljen bil ...«

Nič ni razmišljal Pavel. Odločil se je, trdno odločil. Praznih rok je prišel v župnišče, praznih rok hoče tudi oditi od tam. Zdrav je, hvala Bogu, dela vaje, lahko si bo služil vsakdanjega kruha, kjer koli bo stopil v službo. Dobri gospod mu ne bo zameril, si je mislil, ako ubogim v prid ne sprejme njegovega daru. In je vstal in z mirnim srcem odklonil gospodovo volilo, rekoč: »V gospodov dušni mir in v moje veselje razdelite vse premoženje, ki po oporoki pripade meni, med uboge. To je moj trdni sklep. Amen!« In ko je to izrekel, je dal slovo župnišču, se poslovil od domačih v vasi in kljub prošnjam, naj ostane doma, šel po svetu za službo.

Dolgo še ne hodi, kar zagleda sivi grad pred seboj. »Pa tukaj poizkusim najprej svojo srečo,« si misli in se napoti v grad. Tam potrka. Ne pride mu odpirat nekdanja prelepa grajska vratarica — v gradu je še bila, a ne več vratarica, ampak zadnja svinjska dekla, umazana in grda, da se Bogu smili—; sprejme ga sam prejasni gospod grof. Poznal ga ni, spoznal še manj. Na prvi pogled ugaja grofu prijazni in žilavi mladenič in na prvo besedo ga vzame za grajskega hlevarja v službo.

Pavel se v tej službi imenitno izkaže. Grof je bil pozoren predvsem na njegovo res razumno ravnanje in uspešno delo; ugajalo mu je tudi njegovo prikupno vedenje v grajski službi. V kratkem postane Pavel veliki grajski hlapec; ko pa spozna grof njegove osebne vrline, sposobnosti in znanje, ga poviša za grajskega oskrbnika in kmalu nato za svojega osebnega zaupnika in namestnika v graščinskem gospodarstvu; s tem je bil obenem postavljen nad številno grajsko služinčad, ki ga je morala poslušati in se ravnati po njegovih ukazih in navodilih.

(Dalje prihodnjic.)

